

O čtyřjazyčném tematickém slovníku

КРЕЙЧОВА, Е. – СТАЛЯНОВА, Н. – СОРОКА, О.: *Кратък тематичен речник на българския, чешкия, полския и украинския език*. София: Парадигма 2016, 152 с. ISBN 978-954-326-282-3.

Mezinárodní spolupráce tří zkušených lingvistek ze dvou univerzit – Eleny Krejčové z Masarykovy univerzity v Brně a Nadeždy Staljanovové a Olgy Sorokové ze Sofijské univerzity sv. Klimenta Ochridského – přinesla jeden velice zajímavý plod v podobě čtyřjazyčného tematického slovníku. Jeho rozsah prozrazuje atribut „krátký“ v samotném názvu a v předmluvě se dozvíme i důvody – je to především příručka pro studenty tří jazyků „pravé strany slovníku“ – tedy češtiny, polštiny a ukrajinštiny, a to v rozmezí úrovně A1 až B1. Užitečná však bude jistě i pro poznání základního slovního fondu (především pojmenovacího) pro jiné zájemce (překladaatele, studenty jiných slovanských jazyků, laickou veřejnost). Slovník tvoří 21 hlavních kapitol, které jsou dále rozděleny – vyžaduje-li to dané téma – na podkapitoly. Hlavní kapitoly představují tyto tematické okruhy: *Дом; Семейство; Време (астрономическо и метеорологично); Свободно време и забавления; Работа; Образование, просвета; Човешкото тяло; Храни, хранене; Град и село; Комуникация; Търговия и услуги; Транспорт, пътуване; Изкуство и култура; Държава и общество; Икономика; Вяра и религия; Земята; Растения; Животни; Околна среда, екология; Вселената*. Hesla jsou přehledně uspořádána do čtyř sloupců, přičemž primární bulharský sloupec je odlišen tučným písmem. Syntagmata, v nichž se nějaký heslový výraz vyskytuje, jsou pak uvedena pod příslušným heslovým slovem, odlišená navíc kurzívou a zmenšeným písmem. Hesla jsou uspořádána v abecedním pořadí. Tento způsob se možná na první pohled s ohledem na charakter slovníku nejeví jako ideální, ale je třeba si uvědomit, že pokud jednotlivá sémantická hnízda netvoří jasně vymezenou, početně uzavřenou skupinu, pak je abecední pořadí pro vyhledávání jednotlivých slov vhodnější. Slovník v tomto smyslu ale nemusel být tak důsledný a například výčty ročních období, měsíců a dní¹ nebo planet či znaků zvěrokruhu² mohly být provedeny v nějaké logické posloupnosti – tedy v pořadí, na které jsme všichni zvyklí (u planet se logicky nabízí pořadí podle vzdálenosti od Slunce). Pro uživatele příručky by to nepochybně napomohlo snazší orientaci a autorky slovníku by během korektur jistě mnohem snadněji zachytily, že jim třeba ve výčtu ročních období chybí *zima*. Co se týče věcné stránky zařazených hesel, určitě bychom mohli debatovat o tom, zda jsou jednotlivá témata dostatečně slovně

- 1 Vše KREJČOVA, E. – STALJANOVA, N. – SOROKA, O.: *Kratък тематичен речник на българския, чешкия, полския и украинския език*. Sofia: Paradigma 2016, s. 30.
- 2 Obojí ibidem, s. 30.

„vybavená“, nebo zda se tam naopak nevyskytuje až příliš velké množství výrazů. Jelikož se nepovažujeme za kompetentní vyjadřovat se k polské a ukrajinské části, zaměříme se jen pro ilustraci na některá česká slova. Předem bychom rádi zdůraznili, že uvedené příklady jsou v komplexu celého slovníku jen okrajovým jevem – na několika místech by se k použitému českému výrazu mohlo doplnit synonymum: *излъчиване* bychom tak přeložili nejen jako *přenos*, ale i *vysílání*,³ *нарти* není jen *párty* (ve slovníku ovšem s chybějící čárkou), ale též *večírek*,⁴ *локва* je sice *louže*, ale též *kaluž*,⁵ *небе* lze vyjádřit jako *obloha*, ale rovněž *nebe* (tamtéž), *секунда* nemá v češtině pouze ekvivalent *vteřina*, ale rovněž mezinárodní *sekunda*,⁶ a naopak *граматика* nemá jen identický ekvivalent *gramatika*, ale také častěji používaný výraz *mluvnice*.⁷ Ve všech těchto případech jde spíše o podání celistvějšího obrazu, chybějící výraz navíc často koresponduje s ekvivalenty v dalších porovnávaných jazycích, takže uživatel by tak byl chráněn před podvědomým – a nepřesným! – posuzováním čtyř jazykových ekvivalentů určitého pojmu ve smyslu „Bulhaři, Poláci a Ukrajinci mají *nebe*, jen Češi mají *oblohu*“. Jsme si samozřejmě vědomi, že slovník není slovníkem synonym, ale dva synonymní výrazy se v něm na mnoha jiných místech běžně vyskytují, takže doplnění výše uvedených chybějících, ale v běžné řeči aktivně používaných výrazů by určité znamenalo pozitivum.

Pravopisně je slovník na mimořádně vysoké úrovni, překlepy nebo odchylky od pravopisné normy jsou ve slovníku ve stopovém množství, určitě by bylo dobré např. pojmenování nebeských těles důsledně uvádět s velkým počátečním písmenem (*Slunce, Měsíc*, nikoliv *slunce, měsíc*⁸) a vystríhat se také délek tam, kde být nemají (*atlet* místo *atlet*⁹ nebo *Halleyová* místo *Halleyova kometa*¹⁰). V lexikálním plánu bychom u jinak precizně zpracované příručky upozornili na záměnu adjektiv *zábavní* a *zábavný* v syntagmatu *zábavný park* (správně *zábavní*¹¹ – této chyby se ostatně velice často dopouštějí i rodilí mluvčí), opakovaný výskyt ekvivalentu *astronaut* nejen u bulh. *астронавт*,¹² ale též u *космонавт*, kde by mělo být správně *kosmonaut*,¹³

3 KREJČOVA, E. – STALJANOVA, N. – SOROKA, O.: *Kraták tematičen rečnik na bälgarskija, češkija, polskija i ukrainskija ezik*. Sofija: Paradigma 2016, s. 42.

4 Ibidem, s. 35.

5 Ibidem, s. 32.

6 Ibidem, s. 29.

7 Ibidem, s. 55.

8 Ibidem, s. 149.

9 Ibidem, s. 36.

10 Ibidem, s. 149.

11 Ibidem, s. 40.

12 Ibidem, s. 147.

13 Ibidem, s. 148, 46.

dále bulh. *ураган* má i v češtině ekvivalent *uragán*, který je ovšem v příručce zaměněn za *hurikán*,¹⁴ což je ale termín, který označuje jen specifické meteorologické úkazy tvořené nad Atlantikem nebo Pacifikem, zatímco *uragánem* lze nazvat i velice silnou vichřici prohánějící se českými kraji. Na konec jsme si nechali chybu doslova učebnicovou a – autorky mi jistě prominou – velice milou – totiž paronymickou záměnu odpovídajícího slova *spíž* za nesprávné *špíz* (bulh. *шпизе*) jako překlad bulh. *килер*.¹⁵ Budiž jim omluvou, že nespisovná podoba české *spíže* je *špajz*...

Dokonalost není krásná, krása spočívá v rušivých detailech, které dokonalost nahlodávají a posuzovaný objekt individualizují. Ve slovníku, který jsme měli možnost pročíst a posoudit, se takových detailů rovněž několik objevilo, ale v míře marginální a celkový velice příznivý dojem nenarušující. Příručka si jistě najde své uživatele a my věříme, že ji brzy bude následovat další, s jinými jazyky „pravé strany slovníku“. Vícejazyčnost je totiž v takovém případě výhodou, neboť umožňuje do jedné publikace zachytit mnohem větší množství jazykového materiálu. Nabízí se tu – s ohledem na jazyky zařazené do programu oboru balkanistika na Ústavu slavistiky FF MU v Brně – například příručka s češtinou, bulharštinou, srbštinou a chorvatštinou. Studenti by ji zcela určitě přivítali a ocenili.

Pavel Krejčí

Mezinárodní kolektivní monografie na pomezí jazyka a literatury

KORYČÁNKOVÁ, S., KRJKOVA, L., CHIZNIČENKO, A.: *Поэтическая картина мира сквозь призму категории перцептивности*. Masarykova univerzita, Brno 2016, 235 str. ISBN 978-80-210-8446-9.

Recenzovaná kniha je kolektivní monografií tří autorek v mezinárodním složení z Pedagogické fakulty MU v Brně, ČR, a z Filologické fakulty Tomské státní univerzity, Rusko. Všechny tři pracují na uvedených vysokých školách na katedře ruského jazyka, publikace má filologický charakter, je zaměřena na jazyk a literaturu opravdu ve smyslu „lásky ke slovu“. Už název knihy odkazuje k poetickému obrazu světa, tj. obrazu, který je vlastní umění, v daném případě slovesnému umění, tedy literatuře a ještě přesněji básnictví. Přeložíme-li ruský název do češtiny, dostáváme Poetický

14 KREJČOVA, E. – STALJANOVA, N. – SOROKA, O.: *Kraták tematičen rečnik na bälgarskija, češkija, polskija i ukraïnskija ezik*. Sofija: Paradigma 2016, s. 33.

15 Ibidem, s. 15.